

شماره چاپ: ۳۱

دوره نهم - سال اول

شماره ثبت: ۲۷

تاریخ چاپ: ۱۳۹۱/۴/۲۰

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی»

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۲۵۲۸

مردادماه ۱۳۹۱

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	ارزیابی ویژگی‌های طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی
۶	بررسی مواد طرح
۳۷	پیوست

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی»

چکیده

قانون احزاب فعلی کشور مصوب سال ۱۳۶۰ بوده و مسلماً پاسخگوی پیچیدگی‌های امروز جامعه نیست و لذا ضرورت بازنگری در آن احساس می‌شود. طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی به منظور رفع خلأهای قانونی در مورد عملکرد، نظارت و کارآمد کردن احزاب تهیه و ارائه شده است. در این گزارش مهمترین ویژگی‌های طرح مذکور مورد ارزیابی کارشناسی قرار گرفته است.

مقدمه

یکی از مهمترین سازوکارها برای حاکم کردن خرد جمعی در عرصه سیاسی و اجتماعی، شکل‌گیری نهادهای سیاسی همچون احزاب است. احزاب سیاسی با کارکرد مؤثر و مطلوب خود می‌تواند به نهادینه شدن کیفی مشارکت مردم و عقلانی‌سازی مدیریت کشور یاری رسانند. به نظر می‌رسد ساماندهی احزاب جز از طریق فرهنگ‌سازی در جامعه و سوق‌دادن مردم به سمت تحزب ممکن نباشد، البته در این راستا نباید از اهمیت قوانین کارآمد و مؤثر غفلت کرد. قانون بستر فعالیت سالم و مؤثر احزاب را مهیا می‌سازد. از آنجا که در جامعه ایرانی، تحزب جایگاه چندانی

ندارد و این کشور با خصوصیات و نگرش‌های فرهنگ لازم جهت فعالیت حزبی فاصله دارد، لذا لازم است از طریق توسعه فرهنگی و بسترسازی قانونی، این ارزش‌ها و نگرش به افراد جامعه آموزش داده شود.

ضرورت فعالیت‌های سیاسی به ملت‌ها آموخته است که بدون همیاری در چارچوب یک تشکیلات منسجم حزبی که بتواند نیروهای سیاسی و اجتماعی همفکر را متشکل و منسجم کرده و از توان هریک از افراد برآیند پر قدرتی بسازد، مسیر اداره جامعه در وضعیتی ناهموار، دشوار و پرمشقت قرار می‌گیرد و لذا حزب می‌تواند تسهیل‌کننده فرآیند رسیدن به آرمان مشترک باشد.

با توجه به اهمیت نقش احزاب در جوامع باید ابزارهای لازم جهت تسهیل فعالیت آنها نیز فراهم شود که مهمترین بخش در این زمینه وجود قانونی است که بتواند زمینه‌ساز بروز و ظهور احزابی قدرتمند و مؤثر و کارآمد باشد. در این راستا قانون احزاب کشور که مصوب سال ۱۳۶۰ بوده می‌باید مورد بازنگری قرار می‌گرفت که طرح حاضر این عمل را انجام داده است. ذیلاً به بررسی مهمترین نکات طرح پرداخته و در بخش بعدی مواد آن را مورد ارزیابی قرار می‌دهیم.

ارزیابی ویژگی‌های طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی

در این بخش تلاش می‌شود ویژگی‌های طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی را نسبت به قانون مصوب سال ۱۳۶۰ بیان کرده و نکات قوت و تکمیلی اضافه شده به قانون «فعالیت احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی

یا اقلیت‌های دینی شناخته شده» را ذکر کنیم.

۱. طرح پیشنهادی نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی، تلاش کرده است انجمن‌های صنفی و مسائل مربوط به اقلیت‌های دینی شناخته شده را که به انحای مختلفی ماهیتاً متفاوت از فعالیت احزاب سیاسی است، جدا کند. به عبارت دیگر با توسعه فعالیت احزاب پس از ۳۰ سال از انقلاب اسلامی باید قانون جدیدی جایگزین شده و به شکل تخصصی به فعالیت این گروه‌های سیاسی بپردازد. لذا با توجه به وجود قوانین متعدد صنفی نیازی به تحت‌الشمول قرار دادن آنها در قانون احزاب نبوده و لذا در طرح مذکور جهت جداسازی آنها اقدام کرده است.

۲. طرح مذکور تلاش کرده است تعریف کامل‌تری نسبت به قانون مصوب سال ۱۳۶۰ از احزاب سیاسی ارائه دهد و مؤلفه‌های یک حزب سیاسی را به شکل جامع در طرح بگنجانند تا از تداخل مصادیق جلوگیری کند و از سوی دیگر چنان‌که در بند قبلی نیز ذکر شد اصناف از شمول قانون احزاب جدا شوند.

۳. ویژگی سوم طرح مذکور، پیش‌بینی نحوه تأمین مالی حزب و گروه سیاسی است. قانون مصوب سال ۱۳۶۰ احزاب، هیچ اشاره‌ای به شرایط و نحوه تأسیس حزب نداشته است و طبیعتاً همه موارد به آیین‌نامه‌های مربوط موكول شده است. در طرح فعلی تلاش شده است جهت جلوگیری از اعمال سلیقه‌های گوناگون، مسئله تشکیل و تأسیس حزب طی موادی مشخص در طرح پیش‌بینی شود.

۴. در راستای تحقق و تشکیل احزاب واقعی، قدرتمند و تأثیرگذار و مرتبط با اقشار مردم، شرایطی در دو مرحله برای تأسیس حزب در نظر گرفته شده است. تا

در صورت تحقق شرایط حداقلی، در مرحله بعد مجوز نهایی فعالیت احزاب صادر شود. این امر سبب جلوگیری از فعالیت احزاب و گروه‌های فصلی که تنها در شرایط خاص اقدام به فعالیت می‌کند، نموده و به تشکیل احزاب واقعی کمک شایانی خواهد کرد (این ویژگی‌ها در بخش بعدی گزارش مورد بررسی قرار می‌گیرد).

۵. در راستای تقویت احزاب فراگیر و ادغام گروه‌های همسو، طرح مذکور امتیازاتی برای احزاب و گروه‌هایی که قصد ادغام با یکدیگر را دارند در نظر گرفته است.

۶. در راستای تقویت احزاب، نظارت‌ها بر تأسیس و شرایط آن تقویت شده است تا از این طریق فعالیت سازمان‌ها و گروه‌هایی که در واقع کارکرد حزب را نداشته و صرفاً نام آن را یدک می‌کشند، محدود شود. هدف طرح مذکور، تقویت احزابی است که تلاش می‌کنند کارکردهای احزاب را به معنای واقعی اعمال کرده و رابطی میان اقشار مردم و حاکمیت باشند.

۷. در اجرای نظارت کامل‌تر بر فعالیت احزاب کمیسیون ماده (۱۰) احزاب قانون مصوب سال ۱۳۶۰، دچار تغییراتی شده است تا اولاً نمایندگان احزاب در کمیسیون سهیم شوند و از سوی دیگر مکانیسم‌های انتخاب و تعیین هریک از اعضای کمیسیون ماده (۱۰) طرح جدید، دقیقاً مشخص شده است. از سوی دیگر دقیقاً وظایف کمیسیون در ماده‌ای مستقل احصا شده است تا مانع از برداشت‌های متفاوت در این زمینه شده و فعالیت کمیسیون نیز شفاف‌تر و قابل نظارت باشد. از سوی دیگر مرجع رسیدگی به شکایات از کمیسیون ماده (۱۰) نیز از محاکم دادگستری (براساس قانون مصوب سال ۱۳۶۰) به دیوان عدالت اداری تغییر یافته است.

۸. درخصوص برگزاری تجمعات و راهپیمایی‌ها، طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی، تلاش کرده است مرجع دقیق‌تر و مشخص‌تری نسبت به قانون سال ۱۳۶۰ در نظر گرفته و آن را برحسب محل برگزاری راهپیمایی تعیین کرده است.

۹. در طرح مذکور اهمی و ویژه به اصل هشتم قانون اساسی و احیای فرضیه امر به معروف و نهی از منکر نسبت به مسئولان صورت گرفته است.

۱۰. تخلفات احتمالی احزاب که در قانون سال ۱۳۶۰ در ماده (۱۶) ذکر شده بود با توجه به مقتضیات زمانی فصلی و نیز تغییرات مربوط به قانون مجازات اسلامی مورد بازنگری، اصلاح و تکمیل قرار گرفته است. از سوی دیگر مجازات‌های در نظر گرفته شده برای جرائم مذکور نیز نسبت به قانون قبلی دقیق‌تر و متناسب‌تر است.

۱۱. یکی از ویژگی‌های بارز طرح فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی، اهتمام ویژه به مسائل مالی احزاب اعم از پرداخت یارانه‌های مناسب و نیز نظارت و کنترل بر اقدامات مالی آنهاست. لذا بخش مبسوطی به قانون پیشین تحت عنوان «مسائل مالی» اضافه شده است و علاوه بر الزام دولت به اختصاص ردیف بودجه مستقل برای احزاب، نحوه ثبت و گزارش نحوه هزینه این منابع را نیز مشخص کرده است. در این راستا جهت تقویت احزابی قدرتمند و واقعی و متمرکز، امتیازاتی نیز برای آنها در نظر گرفته شده است.

۱۲. از دیگر ویژگی‌های مطلوب طرح مذکور، در نظر گرفتن امتیازات برای احزاب و گروه‌های سیاسی است که دارای شرایط ویژه هستند. این احزاب علاوه بر اولویت

دریافت یارانه‌ها، می‌توانند از امکاناتی نظیر استفاده از شبکه‌های استانی جهت تبلیغات نامزدهای خود، عدم محدودیت مربوط به الصاق پوستر تبلیغاتی و ... بهره‌مند شوند.

۱۳. طرح پیشنهادی تلاش کرده است در مواردی ارتباط مشخصی بین قانون انتخابات و قانون احزاب جهت حضور واقعی احزاب در انتخابات و تقویت احزاب جهت ارتقای فرهنگ سیاسی مردم به‌وجود آورد.

بررسی مواد طرح^۱

ماده (۱)

حزب یا گروه سیاسی (که می‌تواند تحت عنوان جمعیت، انجمن، جامعه، سازمان سیاسی و امثال آنها فعالیت کند) تشکیلاتی است که دارای ویژگی‌ها و شرایط ذیل باشد:

الف) متشکل از افراد حقیقی باشد،

ب) دارای اساسنامه و مرامنامه باشد،

ج) در چارچوب قوانین و مقررات نظام جمهوری اسلامی فعالیت کند،

د) دارای برنامه مشخص در جهت کسب، مشارکت، نقد یا اصلاح قدرت سیاسی باشد،

هـ) در سطح ملی یا استانی فعالیت کند.

تبصره - انجمن‌ها و گروه‌های دانشجویی، دانش‌آموزی، اصناف، اقلیت‌های دینی و سایر گروه‌ها در صورتی که قصد فعالیت سیاسی در خارج از محیط کاری یا آموزشی خود را داشته باشند، باید از کمیسیون ماده (۱۰) این قانون مجوز دریافت کنند.

۱. مواد داخل کادر اصل طرح اعلام وصول شده احزاب و گروه‌های سیاسی است.

ماده (۱) طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی به ارائه تعریف از حزب و گروه سیاسی پرداخته و این امر را از طریق بیان اهداف و برخی اجزای حزب انجام می‌دهد. مهمترین نکته این ماده آن است که در بند «د» مقرر گردیده احزاب باید دارای برنامه مشخص جهت کسب، مشارکت نقد یا اصلاح قدرت سیاسی باشند. در واقع هدف اصلی از این بند ممانعت از اقداماتی است که متأسفانه برخی احزاب و گروه‌ها تحت عنوان اقدامات حزبی انجام می‌دهند. از سوی دیگر براساس این ماده علاوه بر احزاب ملی، احزاب استانی که حیطة عملکردی آنها استانی خاص است نیز مورد تأیید و پذیرش قرار گرفته است.

تبصره ماده نیز تکلیف گروه‌هایی که در چارچوب سازمان‌ها یا نهادهای دیگر قرار داشته و احتمالاً فعالیت سیاسی می‌نمایند روشن نموده است. براساس قانون مصوب ۱۳۶۰ احزاب، تکلیف این دسته از گروه‌ها مشخص نیست. براساس طرح حاضر، کلیه این گروه‌ها مثلاً انجمن‌ها و گروه‌های دانشجویی و صنفی و ... تنها در صورتی که خارج از محیط کاری یا آموزش قصد فعالیت داشته باشند می‌باید جهت دریافت مجوز به کمیسیون ماده (۱۰) مراجعه نمایند و در سایر موارد نیازی به این اقدام نیست و مقررات نهادها یا سازمان‌های مربوطه در مورد اقدامات این گروه‌ها در محیط کاری یا آموزشی حکمفرما خواهد بود.

ماده (۲)

تقاضای صدور مجوز اولیه تأسیس حزب یا گروه سیاسی، باید به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون ارائه گردد. کمیسیون موظف است ظرف سه ماه از زمان دریافت تقاضا با رعایت مواد این قانون نسبت به ثبت و صدور مجوز اولیه تأسیس اقدام نماید.

تبصره «۱» - تقاضای صدور مجوز اولیه، باید به همراه اساسنامه، مرامنامه، اسامی هیئت مؤسس (دستکم ۱۵ نفر) و شیوه تأمین مالی حزب یا گروه سیاسی باشد.

تبصره «۲» - در صورت عدم احراز شرایط تأسیس حزب یا گروه سیاسی، کمیسیون در مدت مذکور باید موارد را کتباً به اطلاع متقاضیان تأسیس حزب برساند.

طرح حاضر فرآیندی دو مرحله‌ای برای تأسیس احزاب در نظر می‌گیرد. در مرحله اول تقاضای صدور مجوز به کمیسیون ماده (۱۰) احزاب ارائه می‌شود. این تقاضا می‌باید حاوی اساسنامه، مرامنامه و اسامی هیئت مؤسس و شیوه‌نامه تأمین مالی حزب باشد. نکته قابل توجه این ماده ذکر شیوه تأمین مالی حزب است که به شفافیت، عملکرد احزاب و نظارت مالی بر آنها می‌انجامد. از سوی دیگر در این ماده برای جلوگیری از اطاله رسیدگی مدت زمان ۳ ماه جهت اظهار نظر کمیسیون ماده (۱۰) مقرر گردیده است. در تبصره «۲» ماده (۲) کمیسیون موظف شده است در صورت عدم احراز شرایط صدور مجوز اولیه «موارد» را به اطلاع متقاضیان برساند، با توجه به ابهام کلمه «موارد» پیشنهاد می‌شود عبارت «دلایل رد تقاضا» جایگزین آن گردد.

ماده (۳)

مجوز اولیه تأسیس حزب جز جهت راه‌اندازی دفاتر حزب، رایزنی و ارتباط با سایر احزاب، اعلام مواضع سیاسی از طریق صدور بیانیه و تحصیل شرایط برای صدور پروانه اعتبار دیگری ندارد. تبصره - تا زمانی که احزاب پروانه فعالیت حزب را دریافت نکرده‌اند حق معرفی کاندیدا در انتخابات و فعالیت‌های انتخاباتی را ندارند.

در صورتی که حزبی مجوز اولیه تأسیس دریافت دارد، مسلماً این مجوز به معنای انجام کلیه فعالیت‌ها توسط آن حزب نیست. در واقع فلسفه دو مرحله‌ای نمودن صدور پروانه فعالیت احزاب آن است که تنها احزابی که واقعاً در پی شکل‌گیری و حضور و فعالیت بوده شکل گرفته و احزاب اسمی قصد واقعی از انجام فعالیت حزبی ندارند، در اثر نظارت، یا رویه خویش را اصلاح نمایند و یا از ابتدا مجوزی دریافت نکنند. در این راستا صدور مجوز اولیه تنها مجوزی جهت اقدام برای رسیدن به شرایط در نظر گرفته شده در طرح برای صدور پروانه نهایی است و جز آن اعتبار خاصی ندارد و این احزاب نمی‌توانند رسماً در چارچوب حزب فعالیت انتخاباتی نمایند. هر چند این امر مانع از فعالیت آنها تحت عناوین غیرحزبی نیست.

ماده (۴)

هیئت مؤسس حزب باید شرایط ذیل را داشته باشند:

(الف) داشتن حداقل مدرک کارشناسی یا معادل آن،

(ب) نداشتن محکومیت کیفری مؤثر،

(ج) داشتن تابعیت ایرانی،

(د) اعتقاد و التزام عملی به قانون اساسی.

ماده (۴) شرایط عمومی هیئت مؤسس را که با توجه به رعایت حقوق شهروندی و حقوق اساسی ملت مصرح در قانون اساسی حداقلی محسوب می‌شود، بیان نموده است.

ماده (۵)

پروانه فعالیت نهایی برای احزاب و گروه‌هایی صادر خواهد شد که حائز شرایط ذیل باشند:

الف) ارائه مدارک حداقل ۳۰۰ نفر از اعضای شورای مرکزی و شوراهای استانی در حداقل دوسوم از مراکز استان‌های کشور،

ب) تأسیس دفاتر رسمی حداقل در یک‌سوم از مراکز استان‌های کشور،

ج) عدم ارتکاب تخلفات مندرج در ماده (۱۶) این قانون.

تبصره «۱» - در صورتی که تعداد اعضای حزب در دوسوم از استان‌های کشور به هزار نفر رسیده باشد، حد نصاب تأسیس دفاتر رسمی به یک‌ششم از مراکز استان‌های کشور تقلیل می‌یابد.

تبصره «۲» - پروانه احزابی که فعالیت استانی دارند پس از تأسیس دفتر در مرکز استان و یک‌سوم از شهرستان‌های تابعه آن به همراه ارائه مدارک عضویت ۵۰ نفر صادر خواهد شد.

تبصره «۳» - افرادی را می‌توان به‌عنوان اعضای موضوع این ماده به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون معرفی نمود که حداقل دارای ۱۸ سال سن بوده و عضو حزب دیگری نباشند.

در این ماده شرایط صدور پروانه نهایی برای احزابی که مجوز اولیه گرفته‌اند ذکر گردیده است. در این راستا مقرر گردیده است احزابی که خواهان حضور در صحنه سیاسی کشور و تأثیرگذاری در فعالیت‌های سیاسی نظیر انتخابات و مانند آن هستند، حداقل باید در یک‌سوم استان‌های کشور دارای دفتر رسمی باشند این شرط احزابی را که فعالیت خود را منحصر در مرکز کشور نموده‌اند و ادار خواهد کرد به

وظیفه اصلی خود که عضوگیری و فعالیت سراسری است اقدام نمایند. ازسوی دیگر حزب باید حداقل مدارک بخشی از اعضای شورای مرکزی و شوراهای استانی خود را ارائه دهد تا از این منظر بتوان اثبات نمود که حزب قصد فعالیت در استان‌ها را نیز دارد. برای تسهیل این امور در صورتی که حزبی بتواند از طریق مدارک معتبر اثبات نماید توانسته در دوسوم استان‌های کشور، هزار عضو جذب نماید، نصاب تأسیس دفاتر رسمی به یک‌ششم استان‌ها تقلیل می‌یابد.

از ویژگی‌های دیگر این ماده تعیین تکلیف احزابی است که حیطه فعالیت آنها استانی است. هرچند این مسئله می‌تواند فوایدی داشته باشد، ولی باید توجه نمود که این مسئله سبب کثرت‌گرایی و واگرایی نسبتاً شدید در استان‌های کشور با توجه به تفاوت‌های قومی - مذهبی و زبانی خواهد شد و آثار سیاسی - امنیتی به بار خواهد آورد. ازسوی دیگر درگیر شدن کمیسیون ماده (۱۰) احزاب با احزاب مختلف استانی مستلزم پتانسیل فراوان و مشکلات عدیده‌ای خواهد بود که حداقل در صورت اصرار بر وجود احزاب استانی، باید تدبیری در این رابطه اندیشید. لازم به‌ذکر است این مدل در هیچ جای دنیا مسبوق به سابقه نیست؛ البته نباید از نظر دور داشت که یک حزب می‌تواند طرفداران و اعضای که وابستگی به استان خاصی یا شرایط قومی - مذهبی خاصی دارند، داشته باشد بدون اینکه آن را منحصر در حوزه جغرافیایی استانی خاصی نماید.

در بند «الف» ماده (۵) واژه «مدارک» تعریف نشده است و در مقام اجرا می‌تواند

تفاسیر متعددی در پی داشته باشد بهتر است این نوع مدرک تعریف گردد.

ماده (۶)

کمیسیون مذکور در ماده (۱۰) موظف است پس از بررسی شرایط موضوع ماده (۵) حداکثر ظرف شش ماه از تاریخ ارائه درخواست در مورد صدور یا عدم صدور پروانه اعلام نظر کند. تبصره «۱» - در صورتی که کمیسیون در مدت مقرر اعلام نظر نکند وزارت کشور موظف است ظرف یک ماه پروانه فعالیت را صادر نماید.

تبصره «۲» - پس از صدور پروانه، اساسنامه و مرامنامه حزب باید به هزینه حزب در روزنامه‌های کثیرالانتشار و روزنامه رسمی چاپ و منتشر گردد.

تبصره «۳» - احزاب و گروه‌هایی که قبل از تصویب این قانون مجوز فعالیت دریافت کرده‌اند، در صورتی که بتوانند شرایط مقرر در ماده (۵) این قانون را تحصیل کنند، از کمیسیون ماده (۱۰) این قانون بدون نوبت پروانه مذکور را دریافت می‌دارند.

در این ماده شرایط شکلی صدور پروانه نهایی ذکر شده است. تعیین مدت ۶ ماه به دلیل جلوگیری از اطاله بی‌مورد رسیدگی توسط کمیسیون ماده (۱۰) می‌باشد.

تبصره «۳» ماده (۶) نکته حائز اهمیتی درباره فعالیت احزابی است که در حال حاضر مجوز دریافت نموده و مشغول فعالیت هستند بیان می‌کند. در واقع مجوز و پروانه فعلی فعالیت آنها به مقوله صدور مجوز اولیه تأسیس بوده و جهت صدور مجوز نهایی، باید موارد مصرح در ماده (۵) را محقق سازند. در این صورت بدون نوبت شرایط آنها در کمیسیون بررسی می‌شود و پروانه نهایی صادر خواهد شد. این تبصره به منظور تعیین تکلیف احزاب و گروه‌های فعلی می‌باشد. طبیعی است از آنجا که هدف طرح حاضر تقویت احزاب و کیفی شدن آنهاست، احزابی که نتوانند شرایط مذکور را کسب کنند، نمی‌توانند فعالیت‌های انتخاباتی انجام دهند.

البته باید شرایطی را تصور نمود که تا زمان دریافت پروانه نهایی توسط این دسته از احزابی که در حال حاضر فعالیت دارند، کشور بدون حزب دارای مجوز نهایی خواهد بود که این امر طبیعتاً آثار منفی خواهد داشت.

ماده (۷)

در صورتی که دو یا تعداد بیشتری از احزاب و گروه‌ها قصد ادغام با یکدیگر را داشته باشند، باید ظرف یک ماه موضوع را به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون اعلام و اساسنامه و مدارک مورد نیاز در این قانون را جهت بررسی به کمیسیون ارائه دهند. کمیسیون موظف است بدون رعایت نوبت جهت صدور پروانه به حزب اقدام نماید. در این حالت حزب یا گروه جدید جهت فعالیت نیازی به صدور مجوز اولیه تأسیس ندارد.

این ماده در واقع در جهت تقویت احزاب یکپارچه و متحد جهت ادغام و فعالیت مشترک آنهاست. در حال حاضر بسیاری از احزاب کشور به لحاظ عملکرد و مرامنامه و اساسنامه عقاید مشترکی دارند، این ماده تلاش می‌کند آنها را ترغیب نماید که با هم ادغام شوند و از سوی دیگر امتیازاتی نیز برای آنها در نظر می‌گیرد. برای این منظور رسیدگی بدون نوبت جهت صدور مجوز نهایی و عدم نیاز به تحصیل مجوز اولیه در نظر گرفته شده است. در مواد آتی نیز تسهیلات بیشتری برای این‌گونه احزاب از جمله تخصیص یارانه بیشتر در نظر گرفته شده است. البته در این مهلت یک‌ماهه جهت درخواست ادغام دارای ابهام و مشخص نیست به چه منظور وضع شده است و بهتر است از ماده حذف گردد.

ماده (۸)

احزاب و گروه‌های متقاضی پروانه باید در اساسنامه و مرامنامه خود صراحتاً التزام خود را نسبت به قانون اساسی و اصول پنجاه و هفتم و یکصد و دهم اعلام دارند.

تبصره - کلیه اعضای ساواک منحل، فراماسون‌ها، کسانی که در فاصله ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به وزارت رسیده و یا به عضویت مجلس سنا یا شورای ملی درآمده‌اند، گردانندگان رژیم سابق و حزب رستاخیز، اعضای گروهک‌های محارب و ضدانقلاب مانند منافقین و فرقان و مانند آنها و کسانی که به موجب احکام دادگاه‌ها طبق موازین اسلامی از حقوق اجتماعی محروم شده و یا می‌شوند از حق تأسیس حزب و گروه سیاسی و یا عضویت در آن محرومند.

کلیه احزاب و گروه‌های سیاسی کشور می‌باید به قانون اساسی و اصول مترقی آن از جمله ولایت مطلقه فقیه اعتقاد و التزام داشته و طبیعتاً عناصری که در رژیم سابق دارای سمت‌های سیاسی بوده و نیز اعضای گروهک‌های مخالف و معاند نظام نمی‌توانند حزب تأسیس نموده و یا در آن عضو شوند. با وجود این جهت تقویت این ماده پیشنهاد می‌شود به منظور شمول همه گروه‌های غیرهمسوی معاند، مصادیق افرادی که حق تأسیس حزب ندارند افزایش یافته و مصادیق آن برعهده کمیسیون ماده (۱۰) این قانون محول شود.

همچنین پیشنهاد می‌شود در ماده مذکور به جای شماره اصول عبارت «التزام به اصل ولایت مطلقه فقیه» جایگزین گردد، چرا که در برخی اصول دیگر نیز به مسئله مشابهی ارجاع شده و دو اصل مذکور در ماده جامع و مانع نیست.

ماده (۹)

کلیه احزاب و گروه‌های سیاسی موظفند تغییرات مربوط به مرامنامه، اساسنامه، شورای مرکزی خود و برگزاری کنگره سالیانه را به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون اعلام نمایند.

تبصره «۱» - در صورت تقاضای یک‌سوم از اعضای شورای مرکزی حزب، کمیسیون ماده (۱۰) این قانون موظف است نماینده‌ای جهت نظارت بر انتخابات شورای مرکزی معرفی نماید. عدم حضور نماینده مانع برگزاری انتخابات نخواهد بود.

تبصره «۲» - چنانچه تغییرات اعلام شده موضوع ماده (۹) موجب مغایرت اساسنامه یا مرامنامه حزب یا گروه با ماده (۸) بشود یا بعضی از اعضای شورای مرکزی مشمول تبصره ماده (۸) گردد، کمیسیون مراتب را به حزب یا گروه سیاسی اعلام می‌نماید. حزب موظف است ظرف ۱۰ روز اصلاحات لازم را انجام و نظر کمیسیون را تأمین نماید. در صورت عدم تأمین نظر کمیسیون و استمرار تخلف، کمیسیون ماده (۱۰) این قانون مجوز نهایی حزب را لغو خواهد کرد.

تبصره «۳» - ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ لغو پروانه، حزب می‌تواند به دیوان عدالت اداری شکایت کند. دیوان خارج از نوبت به پرونده رسیدگی نموده رأی قطعی صادر خواهد کرد.

در جهت تقویت نظارت کمیسیون ماده (۱۰) احزاب، گروه‌ها و احزاب سیاسی باید تغییرات اساسنامه‌ای خود را به اطلاع این کمیسیون برسانند. چنانچه تغییرات اساسنامه‌ای مغایر قانون باشد کمیسیون این مطلب را متذکر شده و در صورت عدم اصلاح می‌تواند منجر به لغو مجوز فعالیت حزب گردد که البته این مسئله قابل استیناف در دیوان عدالت اداری می‌باشد. از سوی دیگر در تبصره «۱» این ماده جهت نظارت بر انتخاب دمکراتیک و آزاد اعضای شورای مرکزی به دعوت یک‌سوم اعضای شورای مرکزی، کمیسیون می‌تواند نماینده‌ای ناظر بر انتخابات درون‌حزبی معرفی نماید.

نکته مهم این ماده آن است که در صورت تخلف حزب فقط مجوز نهایی حزب

توقیف شده و حزب می‌تواند براساس مجوز اولیه تأسیس، مجدداً اقدام به اخذ مجوز نهایی براساس قانون نماید.

ماده (۱۰)

به‌منظور صدور پروانه جهت متقاضیان و نظارت بر فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی و انجام وظایف مصرحه در این قانون کمیسیونی به‌شرح زیر در وزارت کشور تشکیل می‌گردد:

۱. نماینده دادستان کل کشور.
۲. نماینده رئیس قوه قضائیه.
۳. دو نماینده به انتخاب احزابی که پروانه نهایی دریافت کرده‌اند.
۴. معاون سیاسی وزارت کشور.
۵. دو نماینده به انتخاب مجلس شورای اسلامی از بین نمایندگان داوطلب.

تبصره «۱» - نمایندگان موضوع این ماده باید ظرف یک‌ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، انتخاب و به وزارت کشور معرفی شوند. وزارت کشور موظف است حداکثر تا ده روز پس از آن اولین جلسه کمیسیون را تشکیل دهد.

تبصره «۲» - نمایندگان فوق‌الذکر برای مدت دو سال انتخاب می‌شوند.

تبصره «۳» - کمیسیون می‌تواند از نمایندگان سایر سازمان‌ها و افراد صاحب‌نظر جهت مشاوره دعوت به‌عمل آورد.

جلسات کمیسیون با حضور دوسوم اعضا رسمیت یافته و تصمیمات آن با اکثریت مطلق مجموع اعضای کمیسیون معتبر خواهد بود.

تبصره «۴» - هزینه کمیسیون از محل اعتبارات وزارت کشور (برنامه امور سیاسی و اجتماعی) که طی ردیف مستقلی در ذیل ردیف‌های وزارت کشور درج خواهد شد، تأمین می‌گردد.

تبصره «۵» - رئیس، نایب رئیس و دبیر کمیسیون از میان اعضا براساس رأی اکثریت انتخاب می‌شود.

تبصره «۶»- در صورتی که دبیر از اعضای کمیسیون نباشد، بدون حق رأی در جلسات کمیسیون شرکت می‌کند.

براساس این ماده کمیسیونی که وظایف مصرح در ماده (۱۱) قانون احزاب را که در مجموع صدور مجوز اولیه و نهایی تأسیس، نظارت بر فعالیت‌های احزاب در ابعاد مختلف، بررسی تخلفات آنها و ... را برعهده دارد، تشکیل می‌گردد.

در ترکیب این کمیسیون تلاش شده است از خود احزاب که نیمدخل در موضوع هستند دو نماینده به انتخاب خودشان حضور داشته باشد تا از اتخاذ رویکردهای احتمالی یک‌جانبه جلوگیری گردد. همچنین ریاست کمیسیون نیز به انتخاب اعضا موکول گردیده است و از تعیین مشخص یا نهاد خاص امتناع شده است تا بیش از پیش بر ماهیت انتخابی‌اش تأکید گردد. از سوی دیگر گرفتن نظر مشورتی نهادهای دیگر بدون حق رأی در جلسات بلامانع می‌باشد. این مسئله می‌تواند به‌خصوص در موارد تخصصی مالی احزاب به فعالیت بهتر کمیسیون کمک نماید.

نکته مبهم این ماده تبصره «۳» آن و تعیین حدنصاب دوسوم برای رسمیت یافتن جلسات است. نصاب مذکور با توجه به تعداد اعضای ۷ نفره آن دارای ابهام خواهد بود توصیه می‌شود در این تبصره نصاب مشخص مانند ۵ نفر برای رسمیت جلسه مشخص شود.

ماده (۱۱)

وظایف و اختیارات کمیسیون ماده (۱۰) این قانون به شرح زیر است:

۱. بررسی شرایط متقاضیان تأسیس حزب و ثبت و صدور مجوز اولیه تأسیس.
۲. بررسی احراز شرایط موضوع ماده (۵) و معرفی به وزیر کشور جهت صدور پروانه فعالیت حزب.
۳. رسیدگی به تغییرات احتمالی در اساسنامه و مرامنامه احزاب و اتخاذ تصمیم براساس این قانون.
۴. نظارت بر انتخاب شورای مرکزی احزاب و گروه‌های سیاسی و نیز کنگره‌های حزبی آنها طبق تبصره «۱» ماده (۹) این قانون.
۵. بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد تخلفات موضوع ماده (۱۶) این قانون.
۶. بررسی گزارش‌های مالی احزاب و گروه‌های سیاسی.
۷. اتخاذ تصمیم در مورد میزان پرداخت یارانه به احزاب در چارچوب قوانین و مقررات جاری.
۸. بررسی و اظهار نظر پیرامون برنامه‌های مدون احزاب در انتخابات مطابق مقررات این قانون.
۹. تصمیم‌گیری در مورد انحلال احزاب به استناد ماده (۲۷) این قانون.
۱۰. بررسی شرایط احزاب و گروه‌های سیاسی که صلاحیت معرفی نامزد در انتخابات مختلف کشور را دارند.
۱۱. ثبت اسامی و مشخصات نامزدهای احزاب کشور در انتخابات مختلف کشور.

به‌منظور جلوگیری از تفاسیر مختلف از عملکرد کمیسیون ماده (۱۰)، به‌طور مجزا کلیه اقدامات و فعالیت‌های این کمیسیون در این ماده احصا شده است. البته باید توجه کرد با عنایت به اینکه کمیسیون ماده (۱۰) دارای برخی وظایف اجرایی است که در صلاحیت قوه مجریه است - مانند بندهای «۷» و «۱۱» - وجود نمایندگان قوه مقننه و قضائیه در ترکیب مغایر اصل شصتم قانون اساسی است. لازم به‌ذکر است که

اگرچه این ایراد در قانون فعلی نیز وجود دارد لکن در زمان حاضر شورای نگهبان در موارد مشابه چنین ایرادی را مطرح کرده است.

ماده (۱۲)

افرادی می‌توانند برای نمایندگی احزاب موضوع بند «۳» ماده (۱۰) این قانون نامزد شوند که دارای شرایط زیر باشند:

الف) حزب متبوع آنها پروانه فعالیت دریافت کرده باشد،

ب) حزب متبوع آنها حداقل دارای ۵ سال سابقه فعالیت حزبی بعد از انقلاب باشد،

ج) دارای مدرک کارشناسی یا بالاتر و یا معادل آن باشند،

د) سایر شرایط موضوع ماده (۴) این قانون را داشته باشند.

تبصره - نحوه برگزاری انتخابات طبق دستورالعملی که به پیشنهاد کمیسیون ماده (۱۰)

این قانون و به تصویب وزیر کشور می‌رسد، صورت می‌گیرد.

این ماده شرایط دو نماینده‌ای که از احزاب در کمیسیون ماده (۱۰) عضویت می‌یابند را مشخص نموده است. طبقاً این افراد باید از احزاب دارای مجوز و شناسنامه، نامزد شوند و از سوی دیگر حزب متبوع آنها حداقل دارای ۵ سال سابقه فعالیت حزبی باشد (طبقاً این قاعده احزابی را که براساس قانون سال ۱۳۶۰ تأسیس شده‌اند دربر می‌گیرد) همچنین شرایط عمومی مد نظر درباره هیئت مؤسس احزاب را نیز این افراد می‌باید داشته باشند.

نکته قابل تأمل این ماده آن است که در صورت تصویب این طرح، از آنجا که تمامی احزابی که براساس قانون سال ۱۳۶۰ تأسیس شده‌اند مجوز فعالیت آنها،

مجوز اولیه محسوب می‌شود طبیعتاً نمی‌توانند نامزدی برای عضویت در کمیسیون ماده (۱۰) معرفی نمایند و تکلیف این دو نماینده تا گرفتن مجوز نهایی توسط احزاب که ممکن است زمان زیادی به طول انجامد، نامشخص است. پیشنهاد می‌شود جهت تعیین تکلیف این دو نماینده می‌باید در بند «الف» این ماده ملاک دریافت مجوز اولیه تأسیس قرار گیرد تا مشکل فوق‌الذکر حل گردد.

ماده (۱۳)

مرجع رسیدگی به شکایات احزاب و گروه‌ها از کمیسیون موضوع ماده (۱۰) دیوان عدالت اداری است و رأی صادره قطعی است.

براساس این ماده مرجع رسیدگی به شکایت از کمیسیون دیوان عدالت اداری مقرر شده است درحالی که قانون احزاب سال ۱۳۶۰ این مرجع را محاکم دادگستری در نظر گرفته بود. به نظر می‌رسد هدف از این تغییر ایجاد اتقان و دقت بیشتر در تصمیم‌گیری‌ها و آرای صادره است.

ماده (۱۴)

برگزاری راهپیمایی‌های احزاب و گروه‌های سیاسی، صنفی و دانشجویی و تشکیل اجتماعات حسب مورد با اطلاع وزارت کشور، استانداری و فرمانداری آزاد است.
تبصره «۱» - کمیسیون ماده (۱۰) احزاب درخصوص تهران، شورای تأمین استان در مراکز استان‌ها و شورای تأمین شهرستان در شهرستان‌ها قبل از برگزاری اجتماعات و راهپیمایی‌ها می‌توانند به استناد اصل بیست‌وهفتم قانون اساسی برگزاری آن را منع نمایند.

در صورت اعتراض احزاب و گروه‌های سیاسی به نظر شورای تأمین، نظر دادستان زیربط در این خصوص قاطع خواهد بود.

تبصره «۲» - دبیران کل احزاب و گروه‌های سیاسی و مسئولان تشکلهای صنفی و دانشجویی موظفند حداقل ۷۲ ساعت قبل از برگزاری اجتماعات و راهپیمایی‌ها مراتب را به اطلاع مسئولان زیربط برسانند.

براساس این ماده احزاب و گروه‌های سیاسی می‌تواند صرفاً با اطلاع وزارت کشور، استانداری یا فرمانداری اقدام به برگزاری راهپیمایی نمایند. تنها در صورتی که کمیسیون ماده (۱۰) احزاب در مورد تهران و یا شورای تأمین استان و یا شهرستان برگزاری اجتماعات یا راهپیمایی را محل مبانی اسلام تشخیص دهد می‌تواند مانع آن گردد. این ماده مرجع رسیدگی نهایی به اعتراض احزاب را دادستانی مربوطه در نظر گرفته است. این ماده نسبت به قانون احزاب مصوب سال ۱۳۶۰ یک گام به جلو برداشته است و این راهپیمایی را منوط به مجوز وزارت کشور ننموده، بلکه صرف اطلاع را برای برگزاری کافی داشته است. به نظر می‌رسد در برخی موارد این مسئله به لحاظ سیاسی یا امنیتی مشکلاتی به وجود آورد و لذا می‌باید موارد نظارتی کمیسیون ماده (۱۰) و یا شورای تأمین را صرفاً به اصل بیست‌وهفتم قانون اساسی که در آن صرفاً به مخالفت با مبانی اسلام اشاره شده محدود نکرد و دامنه آن را تعیین نمود و حوزه‌ای مشخص برای آن در نظر گرفت. در این راستا باید شروط مشخص شده در اصل بیست‌وهفتم قانون اساسی که عبارتند از عدم اخلاص به مبانی اسلام و عدم حمل سلاح را نیز به متن ماده اضافه کرد.

نکته دیگر مربوط به تبصره «۱» ماده (۱۴) امکان شکایت احزاب و گروه‌ها را نسبت به تصمیم کمیسیون ماده (۱۰) و شورای تأمین استان و شهرستان نزد دادستان زیربط مقرر کرده است. این درحالی است که مرجع شکایت از تصمیمات مقامات دولتی مطابق اصل یکصد و هفتاد و سوم قانون اساسی دیوان عدالت اداری است. بنابراین عبارت «دیوان عدالت اداری» باید جایگزین عبارت دادستان زیربط شود.

ماده (۱۵)

عموم مردم مجازند براساس اصل هشتم قانون اساسی برای انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر در اعتراض به تخلفات آشکار و غیرقانونی مسئولان یا عملکرد نامشروع آنان اقدام به راهپیمایی یا تجمع نمایند. مسئولان زیربط موظفند با حضور در اجتماعات موضوع این ماده به اعتراضات قانونی و مشروع مردم پاسخ منطقی ارائه کنند.

این ماده تلاش می‌کند به نوعی اصل هشتم قانون اساسی را احیا نماید. براساس اصل هشتم قانون اساسی «در جمهوری اسلامی ایران دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای است همگانی و متقابل برعهده مردم نسبت به یکدیگر، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت. شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون معین می‌کند».

البته نکته مبهم این ماده آن است که در صورت عدم پاسخگویی مسئولان به مردم، ضمانت اجرایی لازم چه بوده و چه نهادی می‌تواند درخواست مردم را از مسئولان مطالبه نموده و آنها را وادار به پاسخگویی نماید. ازسوی دیگر اقدام به تجمع و راهپیمایی مردم در این ماده فاقد هرگونه قیدی است و حتی اطلاع مقامات

مسئول نیز در نظر گرفته نشده است این امر می‌تواند مشکلات سیاسی - امنیتی دربر داشته باشد توصیه می‌شود قیودی به این ماده جهت نظارت بر تجمعات مردمی اضافه گردد. از سوی دیگر در این ماده معیار تشخیص نامشروع و غیرقانونی بودن عملکرد مسئولان نیز مشخص نیست که این امر می‌تواند سبب بروز مشکلاتی گردد. از آنجا که طرح‌های مربوط به امر به معروف و نهی از منکر در دست بررسی است، توصیه می‌شود این ماده حذف و تکلیف آن در قوانین دیگر مشخص شود. در صورتی که اصرار بر ابقای این ماده باشد، لازم است «رعایت اصل بیست و هفتم قانون اساسی» به متن ماده اضافه شود و اساساً قیود ماده (۱۴) برای این ماده نیز تعمیم یابد.

ماده (۱۶)

احزاب و گروه‌های موضوع این قانون باید در نشریات، اجتماعات و فعالیت‌های دیگر خود از ارتکاب موارد زیر خودداری کنند:

- الف) اقدام علیه امنیت ملی، داخلی یا خارجی،
- ب) هر نوع ارتباط، مبادله اطلاعات، تبانی و مواضعه با سفارتخانه‌ها، نمایندگی‌ها، ارگان‌های دولتی و احزاب کشورهای خارجی در هر سطح و به هر صورت که به آزادی، استقلال، تمامیت ارضی، وحدت ملی، منافع ملی و مصالح جمهوری اسلامی ایران مضر باشد،
- ج) دریافت هرگونه کمک مالی و تدارکاتی از اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی و دولت‌های بیگانه و سازمان‌های بین‌المللی،
- د) نقض آزادی‌های فردی و اجتماعی،
- هـ) ایراد افترا، توهین و هتک حرمت اشخاص،
- و) تلاش برای ایجاد و تشدید اختلاف میان صفوف ملت با استفاده از زمینه‌های متنوع فرهنگی و مذهبی و نژادی موجود در جامعه ایران،

ز) نقض موازین اسلامی و تضعیف و تخطی از قانون اساسی،
 ح) تبلیغ علیه اسلام و احکام، عقاید و ضروریات دین مبین اسلام و پخش کتب، نشریات و مطالب مضر و مغایر با موازین اسلامی،
 ط) اقدام به عملیات خرابکارانه و براندازانه و حمایت از گروه‌های تروریستی.

این ماده موارد تخلف احزاب و گروه‌های سیاسی را احصا نموده است و تلاش نموده برخی عناوین کلی قانون قبلی با توجه به گذشت زمان، به‌روز گردد.

ماده (۱۷)

در صورتی که احزاب یا گروه‌های سیاسی که دارای پروانه فعالیت نهایی هستند مرتکب تخلفات مذکور در ماده (۱۶) شوند، کمیسیون ماده (۱۰) این قانون متناسب با موارد تخلف یک یا چند مورد از موارد ذیل را اعمال می‌کند:

۱. تذکر کتبی،

۲. اخطار،

۳. تعلیق تمام یا قسمتی از فعالیت حزب به مدت ۲ تا ۶ ماه،

۴. توقیف پروانه به مدت ۳ ماه تا یک سال،

۵. تقاضای انحلال از دادگاه.

تبصره «۱» - ارتکاب هریک از مفاد ماده (۱۶) این قانون توسط احزاب و گروه‌هایی که موافقت اولیه تأسیس حزب را دریافت داشته‌اند، سبب ابطال این مجوز خواهد شد.

تبصره «۲» - اجرای بندهای «۳» و «۴» از شش ماه مانده به زمان انتخابات ممنوع است.

در این ماده مجازات‌های، تخلفات ماده قبل تعیین شده است. تفاوت این ماده با قانون مصوب سال ۱۳۶۰ احزاب، دقیق‌تر شدن مجازات است به این معنا که در طرح

پیشنهادی تعلیق فعالیت احزاب به مدت ۲ تا ۶ ماه به مجموعه مجازات‌ها افزوده شده است. علاوه بر آن توقیف پروانه در طرح فعلی محدود به زمان ۳ ماه تا یک سال شده است در حالی که در قانون مصوب سال ۱۳۶۰ این توقیف مطلق بوده است. در مجموع ناظران در انتخاب نوع مجازات حسب تخلف صورت گرفته توسط احزاب، طیف گسترده‌تری از مجازات‌ها را پیش روی دارند.

تبصره‌های این ماده نیز حائز اهمیت است. احزابی که مجوز اولیه دریافت داشته‌اند و در حال طی مراحل دریافت پروانه نهایی هستند اگر مرتکب تخلفات ماده (۱۶) شوند، مجوز اولیه آنها لغو می‌گردد. این ضمانت اجرایی در جلوگیری از تخلفات این‌گونه احزاب بسیار مهم و قابل توجه است. از سوی دیگر جهت جلوگیری از دخالت و یا تأثیرگذاری نامطلوب کمیسیون ماده (۱۰) بر احزاب در آستانه انتخابات امکان تعلیق فعالیت و یا توقیف پروانه، ۶ ماه مانده به انتخابات ممکن نیست در صورت تخلف احزاب در چنین شرایطی یا باید به اخطار و یا تذکر کتبی اکتفا نمود و یا در صورت لزوم از دادگاه تقاضای انحلال حزب را مطرح ساخت.

پیشنهاد می‌شود جهت تدقیق بهتر امر کلمه «تمام» از بند «۳» ماده حذف شود تا به لحاظ منطقی با ماده (۴) همپوشانی نداشته باشد.

ماده (۱۸)

بودجه احزاب و گروه‌ها باید از طرق قانونی تأمین و به شکل قانونی صرف گردد. کلیه درآمد و هزینه گروه‌ها و احزاب باید در دفاتر قانونی ثبت شود.

تبصره - کلیه احزاب و گروه‌های سیاسی موظفند درآمدهای مالی و صورت هزینه‌های

خود را سالانه و در پایان سال مالی به کمیسیون ماده (۱۰) ارائه نمایند. کمیسیون مزبور، ۳ ماه پس از دریافت باید نظرات خود را در مورد مطابقت یا عدم مطابقت با قوانین و مقررات جاری کشور اعلام نماید.

موارد (۱۸) تا (۲۳) طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی اختصاص به مسائل مالی احزاب داشته و این مواد در پی ایجاد نظارت دقیق‌تر و شفاف‌تر بر اقدامات مالی احزاب هستند. از نکات ضعف قانون سال ۱۳۶۰ احزاب، فقدان اقدامات نظارتی مالی بر احزاب بوده چنان‌که سوءاستفاده‌های متعدد نیز از این مسئله صورت گرفته است. این طرح تلاش نموده این نقصان را پوشش داده و راهکارهای نظارتی را دقیق‌تر نماید. شایان ذکر است که در تمامی کشورها، قوانین و قواعد بسیار جدی و سخت‌گیرانه‌ای پیرامون اقدامات مالی احزاب و گروه‌های سیاسی وجود دارد. مرجع نظارت بر اقدامات مالی و رسیدگی به تخلفات احتمالی کمیسیون ماده (۱۰) احزاب بوده که گزارش‌های مالی احزاب را دریافت و مورد بررسی قرار دهد.

ماده (۱۹)

عدم ثبت درآمدها و منابع تأمین آن و مصارف و هزینه‌ها، همچنین عدم ارائه دفاتر مالی به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون، موجب اعمال بندهای «۳» تا «۵» ماده (۱۷) این قانون خواهد شد.

تبصره - کمیسیون موظف است ظرف شش ماه امور مالی احزاب را براساس اطلاعات ارائه شده و اسناد و اطلاعات کسب شده از طریق مراجع قانونی مورد بررسی قرار دهد. پس از ارائه دفاتر مالی به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون حداکثر مهلت برای بررسی وضع مالی حزب و اعمال بندهای «۳» تا «۵» ماده (۱۷) شش ماه است.

عدم ارائه اسناد و مدارک مالی احزاب به کمیسیون ماده (۱۰) و یا تخلفات مالی احزاب سبب می‌شود کمیسیون بتواند تمام یا قسمتی از فعالیت حزب را تعلیق نماید یا پروانه حزب را توقیف نموده و یا تقاضای انحلال آن را از دادگاه نماید. این ماده ضمانت اجرایی لازم برای جلوگیری از تخلف مالی احزاب را در نظر گرفته است.

نکته قابل ملاحظه تعارض تبصره ماده (۱۹) و مهلت ۶ ماهه بررسی توسط کمیسیون با تبصره ماده (۱۸) (مهلت سه‌ماهه بررسی توسط کمیسیون) می‌باشد. پیشنهاد می‌شود تبصره ماده (۱۹) حذف گردد.

ماده (۲۰)

دولت جهت تأمین منابع مالی احزاب و گروه‌ها ترتیبات لازم را در بودجه سالیانه کشور، در قالب ردیف مستقل اتخاذ خواهد کرد.

به‌منظور کمک به توسعه احزاب و یافتن جایگاه واقعی آنها در فرآیندهای سیاسی کشور لازم است دولت کمک‌هایی به این نهادهای سیاسی بنماید. در این راستا جهت جلوگیری از اقدامات سلیقه‌ای دولت مکلف شده است بودجه احزاب را در بودجه‌های سنواتی مقرر کرده و آن را به احزاب اختصاص دهد. البته شیوه تخصیص این یارانه براساس مؤلفه‌ها و موازینی است که برخی از آنها در موارد بعدی مورد اشاره قرار گرفته است.

ماده (۲۱)

کمیسیون ماده (۱۰) این قانون موظف است ۳۰ درصد کل بودجه اختصاص یافته به احزاب و گروه‌ها را به‌طور مساوی بین تمام احزاب و گروه‌های سیاسی که پروانه نهایی موضوع ماده (۵) را دریافت کرده‌اند تقسیم نماید. ۷۰ درصد باقیمانده بودجه به احزاب و گروه‌های مشمول ماده (۵) این قانون به نسبت تعداد کرسی‌های کسب شده در انتخابات مجلس شورای اسلامی، تعداد اعضا و دفاتر استانی و برگزاری کنگره‌های حزبی اختصاص می‌یابد. این سهمیه به شکل سالیانه پرداخت می‌گردد.

تبصره - هرگونه دریافت کمک و یا استفاده احزاب از منابع و امکانات دولتی شامل کلیه بخش‌های عمومی و شرکت‌های دولتی به استثنای بودجه اختصاص یافته براساس ماده (۲۱) این قانون موجب اعمال بندهای «۳» تا «۵» ماده (۱۷) این قانون خواهد شد.

این ماده نحوه تخصیص بودجه یارانه‌ای دولت را به احزاب تشریح می‌کند. کلیه احزابی که پروانه فعالیت نهایی دریافت داشته‌اند می‌توانند از مجموع ۳۰ درصد یارانه اختصاص یافته به شکل مساوی استفاده نمایند. ۷۰ درصد باقیمانده نیز براساس معیارهایی از جمله تعداد کرسی‌های کسب شده توسط حزب در مجلس شورای اسلامی، تعداد اعضای حزب، تعداد دفاتر استانی و برگزاری کنگره‌های حزبی اختصاص می‌یابد.

تبصره این ماده نیز یکی از آفات برخی احزاب را که با استفاده از امکانات دولتی شکل می‌گیرند را مورد هدف قرار داده و هرگونه دریافت کمک دولتی بجز مواد مشخص شده در قانون را ممنوع ساخته و برای آن مجازات‌هایی از توقیف پروانه و یا حتی تقاضای انحلال از دادگاه در نظر می‌گیرد.

پیشنهاد می‌شود جهت رفع ابهام احتمالی به‌جای عبارت «کلیه بخش‌های عمومی و شرکت‌های دولتی» از عبارت «کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری» استفاده گردد.

ماده (۲۲)

در صورت ائتلاف و فعالیت فراگیر انتخاباتی و سیاسی مشترک در حداقل سه حزب حداقل ۳ حزب یارانه‌ها به‌صورت مضاعف به آنها تعلق می‌گیرد.
تبصره - احزابی و گروه‌هایی که با یکدیگر ائتلاف می‌کنند می‌بایست مدارک تأیید شده آن را ظرف یک ماه به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون ارسال دارند.

در راستای تقویت احزاب فراگیر و قدرتمند و شکل‌گیری احزاب با کارکردی واقعی، ائتلاف احزاب مورد استقبال قرار گرفته و در صورت ائتلاف، یارانه به شکل مضاعف به آنها تعلق می‌گیرد.

نکته مبهم این ماده آن است که مشخص نیست مقصود قانونگذار از ائتلاف، ایجاد حزبی جدید است و یا اینکه این ائتلاف می‌تواند موقتی نیز باشد به‌نحوی که موجودیت و شخصیت حقوقی احزاب وارد شده در ائتلاف، حفظ گردد. به‌نظر می‌رسد تکلیف این مسئله باید صریحاً مشخص گردد تا مانع سوءاستفاده برخی احزاب از این ماده گردد.

ماده (۲۳)

کلیه احزاب و گروه‌های مشمول دریافت یارانه موظف‌اند وجوه دریافتی را در جهت اهداف و برنامه‌های گروه به‌کار برده و در پایان سال مالی گزارش آن را به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون ارسال نمایند. گروه‌هایی که فاقد گزارش مالی باشند علاوه بر اعمال ماده (۱۹) به مدت یک سال از دریافت یارانه محروم خواهند شد. دریافت مجدد یارانه منوط به ارائه گزارش مالی و تأیید آن توسط کمیسیون ماده (۱۰) این قانون خواهد بود.

در راستای شفافیت عملکرد مالی، احزاب و گروه‌های سیاسی می‌باید گزارش مالی سالانه را به کمیسیون ماده (۱۰) احزاب تسلیم نموده و در صورت استنکاف از این امر از دریافت یارانه محروم خواهند شد.

ماده (۲۴)

احزاب و گروه‌های سیاسی که دارای شرایط بند «الف» این ماده باشند از تسهیلات و امتیازات بند «ب» این ماده برخوردار خواهند شد:

«الف»

۱. شورای مرکزی حزب، یا گروه سیاسی که حائز حداقل پنج عضو با سابقه ریاست قوا یا معاونین آنها یا مقامات هم‌تراز مانند دادستان و رئیس دیوان عالی کشور یا شهرداری تهران، وزارت یا نمایندگی مجلس یا مقامات هم‌تراز باشد.
- تبصره - تشکل موظف است نام و مشخصات اعضای شورای مرکزی را که به امضای آنها رسیده است، رسماً به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون اعلام کند.
۲. حزب یا گروه سیاسی که سه ماه پیش از برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری، مجلس

شورای اسلامی و شورای اسلامی شهر و روستا، حسب مورد برنامه مدون و تفصیلی و نیز مواضع و دیدگاه‌های خود را در مورد مسائل کشور همچنین پیشنهادهای عملیاتی برای حل مشکلات و آسیب‌های موجود را به‌طور رسمی منتشر و نسخه‌ای از آن را در اختیار دبیرخانه ماده (۱۰) این قانون قرار دهد.

۳. حزب یا گروه سیاسی که دارای سخنگوی رسمی، پایگاه اطلاع‌رسانی اینترنتی و نیز نشریه رسمی بوده و از طریق آن مواضع حزبی خود را اعلام و عمکرد خود را منتشر نماید.

۴. حزب یا گروه سیاسی که حداقل در دوسوم استان‌های کشور دارای دفاتر رسمی فعال بوده و مدارک عضویت حداقل هزار نفر را به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون ارائه نماید.

تبصره «۱» - حزب یا گروه سیاسی موظف است نام و مشخصات مسئولین استانی خود را که به امضای آنان رسیده است رسماً به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون اعلام نماید.

تبصره «۲» - تشخیص فعال بودن دفاتر استانی حزب یا گروه سیاسی با کمیسیون ماده (۱۰) این قانون است.

«ب»

احزاب یا گروه‌های سیاسی مشمول بند «الف» از تسهیلات و امکانات ذیل برخوردار خواهند شد:

۱. حضور در شبکه‌های ملی و استانی حسب مورد، جهت اعلام مواضع و برنامه‌های خود.

۲. در انتخابات ریاست‌جمهوری زمان اختصاص یافته به کاندیداهای احزاب و گروه‌های مشمول بند «الف» در صدا و سیما دو برابر سایر کاندیداها خواهد بود.

۳. در انتخابات مجلس شورای اسلامی و شورای اسلامی شهر و روستا انتخاب‌کنندگان می‌توانند به‌جای ذکر اسامی داوطلبان، نام یکی از احزاب یا گروه‌های سیاسی مشمول بند «الف» را در برگه رأی یادداشت کنند. در این‌صورت برای هر یک از کاندیداهای تشکل مذکور که به‌طور رسمی از جانب آنها به‌عنوان کاندیدای تشکل در آن حوزه انتخابیه معرفی شده‌اند یک رأی منظور خواهد شد.

تبصره - وزارت کشور موظف، است نام احزاب و گروه‌های مشمول بند «الف» را در شعب اخذ رأی الصاق نمایند.

۴. محدودیت مربوط به الصاق پوستر و ابعاد آن مشمول احزاب موضوع این ماده نیست.

۵. سازمان صدا و سیما موظف است بخش خبری ویژه احزاب را سازماندهی کرده و اخبار مربوط به احزاب و گروه‌های مشمول بند «الف» این قانون را به اطلاع عموم برساند. همچنین این سازمان موظف است میزگردهای علمی با حضور نماینده یا نمایندگان احزاب مزبور درخصوص بحث در مورد مسائل جاری کشور ترتیب دهد.

تبصره «۱» - چنانچه دو یا چند حزب یا گروه مشمول بند «الف» قصد مناظره در مورد مسائل جاری کشور را داشته باشند درخواست رسمی مشترک را به رئیس صدا و سیما ارائه خواهند کرد. رئیس سازمان با توجه به قوانین و مقررات کشور تمهیدات لازم را برای برگزاری مناظره فراهم خواهد کرد.

تبصره «۲» - برنامه‌های صدا و سیما به‌طور عام برای حضور احزاب در زمان انتخابات در جلسه مشترک رئیس سازمان و اعضای کمیسیون ماده (۱۰) این قانون، تدوین و به اجرا درمی‌آید.

۶. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است از زمان تقاضای احزاب حداکثر ظرف مدت سه ماه مجوز انتشار نشریه الکترونیکی یا مکتوب را در مورد احزاب و گروه‌های مشمول بند «الف» ماده (۲۴) صادر نماید. در صورت عدم صدور مجوز در مدت مقرر، حزب یا گروه سیاسی می‌تواند اقدام به انتشار نشریه نماید.

این ماده به دو بخش تقسیم شده است. هر حزب یا گروه‌های سیاسی که بتواند شرایط مقرر در بند «الف» این ماده را کسب کند از مزایا و شرایط ویژه بند «ب» بهره‌مند خواهد شد. هدف این امتیازات کمک و تشویق احزاب در جهت حرکت به سمت تقویت ساختارهای داخلی و فعالیت سراسری و انجام کارویژه‌های واقعی احزاب در جامعه است.

در این راستا، برنامه محوری و ارائه مواضع و دیدگاه‌ها و برنامه‌ها سه ماه قبل

از برگزاری انتخابات و نیز داشتن پایگاه اینترنتی، سخنگو و نشریه و فعال بودن در دوسوم استان‌های کشور از شروط تعیین شده برای احزاب جهت اختصاص امتیازات بند «ب» این ماده است.

این امتیازات شامل استفاده از شبکه‌ها در استان توسط احزاب مجلس معرفی نامزدها و برنامه‌های خود، عدم وجود محدودیت در الصاق پوستر و ابعاد آن، کم شدن تشریفات صدور مجوز نشریات می‌باشد.

نکته قابل تأمل این ماده عدم‌همخوانی تبصره‌های بند «الف» ماده (۲۴) با مفاد بند مذکور است. توضیح آنکه بند «الف» درصدد برشمردن برخی امتیازات احزاب است درحالی که مفاد این دو تبصره ارتباط موضوعی با این بند ندارند، لذا توصیه می‌شود این دو تبصره در ضمن ماده (۵) و یا ماده (۶) طرح شوند.

نکته دیگر آنکه در مورد جزء «۶» بند «ب»، تکلیف نظارت بر نشریات احزاب سیاسی مشخص نشده است. شایسته است در این رابطه علاوه بر کمیسیون ماده (۱۰)، وزارت ارشاد نیز همچنان به‌عنوان ناظر تصریح گردد.

ماده (۲۵)

احزاب و گروه‌های سیاسی موظفند نامزدهای رسمی خود در انتخابات مختلف را پس از تأیید صلاحیت حداکثر ظرف ۴۸ ساعت به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون معرفی نمایند. تبصره - نامزد شدن هر فرد توسط بیش از یک حزب ممنوع است. این موضوع مانع از حمایت گروه‌ها یا احزاب دیگر از نامزد حزب نخواهد بود.

این ماده در راستای تقویت نقش احزاب در انتخابات کشور می‌باشد. از آنجا که احزاب به شکل لیستی می‌توانند در انتخابات شرکت نمایند می‌باید این لیست توسط احزاب پس از تأیید صلاحیت نامزدها ظرف ۴۸ ساعت به کمیسیون ماده (۱۰) ارسال گردد. این مسئله جهت کنترل عدم ورود یک فرد در لیست احزاب دیگر صورت می‌پذیرد و ازسوی دیگر در محاسبه میزان پرداخت یارانه‌ها مؤثر می‌باشد. بدین معنا که پس از شکل‌گیری مجلس شورای اسلامی یکی از معیارهای پرداخت یارانه، تعداد کرسی‌های کسب شده توسط حزب می‌باشد. البته اجرای این قانون به منزله عدم حمایت احزاب و گروه‌ها از نامزدهای حزب دیگر نیست، بلکه این حمایت می‌تواند مستقلاً صورت پذیرد، ولی در نهایت یک شخص تنها نامزد یک حزب محسوب می‌شود. به عبارتی حمایت حزب از یک فرد لزوماً منحصر به اعضای آن حزب نیست و این حمایت امتیازی قانون برای آن حزب به‌وجود نخواهد آورد.

ماده (۲۶)

شورای نگهبان قانون اساسی می‌تواند حسن شهرت، پایبندی به قانون اساسی و ولایت فقیه نامزدهایی که توسط احزاب موضوع بند «الف» ماده (۲۴) معرفی می‌شوند، مورد پذیرش قرار دهد.

در صورت شکل‌گیری و فعالیت احزاب کارآمد، شناخته شده و قابل اطمینان، نامزدهای آنها نیز در جامعه اعتبار خاصی خواهند داشت. براساس این ماده شورای نگهبان می‌تواند به استناد عضویت یک فرد در یک حزب بتواند حسن شهرت، پایبندی به قانون اساسی و ولایت فقیه نامزد را مورد تأیید قرار دهند. لازم به تذکر است که

این ماده به هیچ‌وجه به معنای سلب اختیارات شورای نگهبان نبوده و تنها در صورت صلاحدید آنان قابل اعمال می‌باشد. به عبارت دیگر تأیید و نظارت کمیسیون ماده (۱۰) احزاب تنها می‌تواند نقش ادله مثبت و نوعی اماره قضایی لازم در احراز موارد مذکور باشد. البته با توجه به رویه عملی شورای نگهبان و مبانی شرعی که ضرورت احراز حسن شهرت و پایبندی نامزدهای انتخابات به اصل ولایت مطلقه فقیه و قانون اساسی را اقتضا می‌کند، این ماده رافع مسئولیت شورای محترم نگهبان نبوده و لذا پیشنهاد می‌شود این ماده حذف شود.

ماده (۲۷)

احزاب و گروه‌های سیاسی در حالات زیر منحل می‌شوند:

۱. تصمیم مقامات صلاحیت‌دار حزب یا گروه سیاسی طبق اساسنامه، مبنی بر انحلال،
۲. حکم دادگاه صالحه مبنی بر انحلال گروه،
۳. عدم فعالیت به مدت ۲ سال متوالی به تشخیص کمیسیون ماده (۱۰) این قانون.

موارد انحلال حزب که به‌طور طبیعی می‌تواند اداری و براساس نظر مقامات حزبی و یا به شکل بهتری براساس حکم دادگاه صالحه باشد مورد شناسایی قرار گرفته است. بند سوم این ماده یعنی انحلال حزب در صورت عدم فعالیت به مدت دو سال، از نکات قابل توجه طرح می‌باشد این مسئله سبب حذف احزاب اسمی و نمایش در نظر گرفته شده است.

ماده (۲۸)

دولت موظف است هزینه مربوط به اجرای این قانون را در ردیف مستقلی ذیل اعتبارات وزارت کشور در بودجه سالیانه منظور نماید.

به نظر می‌رسد این ماده با ماده (۲۰) طرح همپوشانی دارد و قابل حذف می‌باشد.

ماده (۲۹)

آیین‌نامه اجرای این قانون ظرف مدت شش ماه با پیشنهاد وزارت کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده (۳۰)

قانون فعالیت احزاب، جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی و اقلیت‌های دینی شناخته شده و گروه‌های سیاسی مصوب ۱۳۶۰/۶/۷ نسخ می‌شود.

ماده (۳۰) طرح اقدام به نسخ قانون فعالیت احزاب (مصوب ۱۳۶۰) نموده است.

قانون فعالیت احزاب مصوب ۱۳۶۰ احکامی را درخصوص انجمن، جمعیت، اتحادیه صنفی، انجمن‌ها و اقلیت‌های دینی پیش‌بینی نموده است که در طرح فعلی از آن منفک شده است. لذا ضروری است تکلیف این گروه‌ها نیز به‌نحو مقتضی در قانونی دیگر روشن گردد.

قانون فعالیت احزاب، جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی و
انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته‌شده مصوب ۱۳۶۰/۶/۷

فصل اول - تعاریف

ماده (۱)

حزب، جمعیت، انجمن، سازمان سیاسی و امثال آنها تشکیلاتی است که دارای مرامنامه و اساسنامه بوده و توسط یک گروه اشخاص حقیقی معتقد به آرمان‌ها و مثنی سیاسی معین تأسیس شده و اهداف، برنامه‌ها و رفتار آن به صورتی به اصول اداره کشور و خط‌مثنی کلی نظام جمهوری اسلامی ایران مربوط باشد.

ماده (۲)

انجمن، جمعیت، اتحادیه صنفی و امثال آن تشکیلاتی است که به‌وسیله دارندگان کسب یا پیشه یا حرفه و تجارت معین تشکیل‌شده، اهداف، برنامه‌ها و رفتار آن به‌گونه‌ای در جهت منافع خاص مربوط به آن صنف باشد.

ماده (۳)

انجمن اسلامی هر واحد اداری، آموزشی، صنفی، صنعتی و یا کشاورزی تشکیلاتی است مرکب از اعضای داوطلب همان واحد که هدف آن شناختن و شناساندن اسلام، امر به معروف و نهی از منکر و تبلیغ و گسترش انقلاب اسلامی باشد.

ماده (۴)

انجمن اقلیت‌های دینی موضوع اصل سیزدهم قانون اساسی تشکیلاتی است مرکب از اعضای داوطلب همان اقلیت دینی که هدف آن حل مشکلات و بررسی مسائل دینی، فرهنگی، اجتماعی و رفاهی ویژه آن اقلیت باشد.

ماده (۵)

منظور از کلیه گروه‌های مذکور در مواد بعدی این قانون «احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده» موضوع اصل بیست‌وششم قانون اساسی می‌باشد.

فصل دوم - حقوق گروه‌ها**ماده (۶)**

فعالیت گروه‌ها آزاد است مشروط بر اینکه مرتکب تخلفات مندرج در بندهای ماده (۱۶) این قانون نگردند.

تبصره «۱» - کلیه گروه‌ها موظفند مرامنامه، اساسنامه، هویت هیئت رهبری خود و تغییرات بعدی آنها را به اطلاع وزارت کشور برسانند.

تبصره «۲» - برگزاری راهپیمایی‌ها با اطلاع وزارت کشور بدون حمل سلاح در صورتی که به تشخیص کمیسیون ماده (۱۰) محل به مبانی اسلام نباشد و نیز تشکیل اجتماعات در میداين و پارک‌های عمومی با کسب مجوز از وزارت کشور آزاد است.

ماده (۷)

کلیه اعضای ساواک منحل، فراماسون‌ها، کسانی که در فاصله ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به وزارت رسیده و یا به عضویت مجلس سنا یا شورای ملی درآمده‌اند، گردانندگان رژیم سابق و حزب رستاخیز و کسانی که به موجب احکام دادگاه‌ها طبق موازین اسلامی از حقوق اجتماعی محروم شده و یا می‌شوند از حق تأسیس جمعیت و حزب سیاسی و یا شرکت در هیئت رهبری آن محرومند.

ماده (۸)

به وزارت کشور اختیار داده می‌شود با رعایت این قانون نسبت به ثبت گروه‌ها و صدور پروانه برای آنها اقدام نماید.

ماده (۹)

پرونده مربوط به تقاضای صدور پروانه که طبق آیین‌نامه اجرایی این قانون تنظیم می‌شود حداکثر ظرف یک ماه وسیله وزارت کشور به کمیسیون ماده (۱۰) این قانون احاله و پس از تصویب کمیسیون ظرف ۱۰ روز پروانه گروه‌ها با امضای وزیر کشور صادر خواهد شد.

ماده (۱۰)

به‌منظور صدور پروانه جهت متقاضیان و نظارت بر فعالیت گروه‌ها و انجام وظایف مصرحه در این قانون کمیسیونی به‌شرح زیر در وزارت کشور تشکیل می‌گردد:

۱. نماینده دادستان کل کشور،

۲. نماینده شورای عالی قضایی،

۳. نماینده وزارت کشور،

۴. دو نماینده به انتخاب مجلس شورای اسلامی از بین داوطلبانی که از داخل مجلس و خارج آن به معرفی یکی از نمایندگان حداکثر تا یک هفته قبل از انتخابات کتباتاً به کمیسیون داخلی معرفی شده باشند، تاریخ انتخابات حداقل ۱۵ روز قبل توسط رئیس مجلس در جلسه علنی اعلام خواهد شد.

تبصره «۱» - نمایندگان مذکور باید ظرف یک ماه از تاریخ تصویب این قانون انتخاب و به وزارت کشور معرفی شوند و وزیر کشور حداکثر تا ده روز پس از آن موظف به تشکیل اولین جلسه کمیسیون می‌باشد.

تبصره «۲» - نمایندگان فوق‌الذکر برای مدت دو سال انتخاب می‌شوند.

تبصره «۳» - کمیسیون می‌تواند از نمایندگان سایر سازمان‌ها و افراد صاحب‌نظر جهت مشاوره دعوت به‌عمل آورد. جلسات کمیسیون با حضور دوسوم اعضای رسمیت‌یافته و تصمیمات آن با اکثریت مطلق مجموع اعضای کمیسیون معتبر خواهد بود.

تبصره «۴» - هزینه کمیسیون از محل اعتبارات وزارت کشور (برنامه امور سیاسی و اجتماعی) تأمین می‌گردد.

ماده (۱۱)

اساسنامه و مرامنامه گروه‌ها پس از صدور پروانه باید به هزینه مؤسسين در روزنامه رسمی چاپ و منتشر گردد.

ماده (۱۲)

کمیسیون مذکور در ماده (۱۰) موظف است به پرونده‌های رسیده به نوبت رسیدگی نماید و در صورتی که پس از رسیدن نوبت ظرف سه ماه بدون ارائه دلیل اعلام نظر ننماید وزارت کشور موظف است پروانه درخواست شده را صادر کند.

ماده (۱۳)

مرجع رسیدگی به شکایات گروه‌ها از کمیسیون موضوع ماده (۱۰) محاکم دادگستری با رعایت اصل یکصد و شصت و هشتم قانون اساسی می‌باشد و رأی صادره قطعی است.

ماده (۱۴)

گروه‌های متقاضی پروانه باید در اساسنامه و مرامنامه خود صراحتاً التزام خود را نسبت به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بیان کنند.

ماده (۱۵)

هرگونه تغییری در هیئت رهبری، مرامنامه و اساسنامه گروه‌ها باید به کمیسیون موضوع ماده (۱۰) اعلام و توسط آن مورد رسیدگی قرارگیرد.

تبصره «۱» - چنانچه تغییرات اعلام شده موضوع ماده (۱۵) موجب مغایرت اساسنامه و یا مرامنامه گروه با ماده (۱۴) بشود یا بعضی از اعضای هیئت رهبری مشمول ماده (۸) گردد کمیسیون ماده (۱۰) پروانه گروه را توقیف خواهد نمود.

تبصره «۲» - ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ توقیف و یا اعلان آن در یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار، گروهی که پروانه او توقیف شده است می‌تواند به دادگاه شکایت کند. دادگاه ظرف سه ماه رسیدگی نموده رأی قطعی صادر خواهد نمود.

ماده (۱۶)

گروه‌های موضوع این قانون باید در نشریات، اجتماعات و فعالیت‌های دیگر خود از ارتکاب موارد زیر خودداری کنند:

الف) ارتکاب افعالی که به نقض استقلال کشور منجر شود.

ب) هر نوع ارتباط، مبادله اطلاعات، تبانی و مواضعه با سفارتخانه‌ها، نمایندگی‌ها،

- ارگان‌های دولتی و احزاب کشورهای خارجی در هر سطح و به هر صورت که به آزادی، استقلال، وحدت ملی و مصالح جمهوری اسلامی ایران مضر باشد.
- ج) دریافت هرگونه کمک مالی و تدارکاتی از بیگانگان.
- د) نقض آزادی‌های مشروع دیگران.
- ه) ایراد تهمت، افترا و شایعه پراکنی.
- و) نقض وحدت ملی و ارتکاب اعمالی چون طرح‌ریزی برای تجزیه کشور.
- ز) تلاش برای ایجاد و تشدید اختلاف میان صفوف ملت با استفاده از زمینه‌های متنوع فرهنگی و مذهبی و نژادی موجود در جامعه ایران.
- ح) نقض موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی.
- ط) تبلیغات ضد اسلامی و پخش کتب و نشریات مضره.
- ی) اختفا و نگهداری و حمل اسلحه و مهمات غیرمجاز.

ماده (۱۷)

- در صورتی که فعالیت تشکیلاتی یک گروه منشأ تخلفات مذکور در ماده (۱۶) باشد کمیسیون می‌تواند بر حسب مورد به تفصیل زیر عمل نماید:
۱. تذکر کتبی،
  ۲. اخطار،
  ۳. توقیف پروانه،
  ۴. تقاضای انحلال از دادگاه.

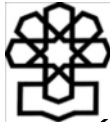
ماده (۱۸)

بودجه گروه‌ها باید از طرق مشروع و قانونی تأمین و به شکل مشروع و قانونی صرف گردد.

تبصره - درآمد و هزینه گروه‌های پروانه‌دار باید در دفاتر قانونی ثبت شود و در پایان سال مالی برای بررسی در اختیار کمیسیون ماده (۱۰) قرار گیرد.

ماده (۱۹)

شورای عالی قضایی موظف است ظرف یک ماه از تاریخ تصویب این قانون لایحه تشکیل هیئت منصفه محاکم دادگستری موضوع اصل یکصد و شصت و هشتم قانون اساسی را تهیه و با رعایت اصل هفتاد و چهارم قانون اساسی تقدیم مجلس نماید. قانون فوق مشتمل بر نوزده ماده و نه تبصره در جلسه روز شنبه هفتم شهریور ماه یک‌هزار و سیصد و شصت به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و شورای محترم نگهبان آن را تأیید نموده است.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۵۲۸

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی»

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست داخلی)

تهیه و تدوین: ابوذر گوهری مقدم

مدیر مطالعه: ابوذر گوهری مقدم

ناظر علمی: ناصر جمالزاده

مقتاضی: کمیسیون شوراها و امور داخلی

همکاران: محمد جواهری، هادی سلیمانی قره‌گل

همکاران خارج از مرکز: —

اظهار نظر کنندگان خارج از مرکز: —

ویراستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۱/۵/۴

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۱/۵/۲۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۵/۲۸